

Экспериментатор тұлғасы

- Іс-әрекеттік тұрғысынан эксперимент тәсілі- бұл экспериментатордың іс-әрекеті, сыналушыға әсер ете отырып, оның іс-әрекетін өзгертіп сондай-ақ оның психикалық ерекшеліктерін анықтауы.
 - Эксперимент процедурасы экспериментатордың белсенділігімен бағаланады:
 - Сыналушының жұмысын ұйымдастыру;
 - Оған тапсырма беру;
 - Эксперимент нәтижесін бағалайды,
 - Эксперимент шарттары өзгеріп отырады, сыналушының мінез-құлқын, оның іс-әрекетін хаттамаға енгізіп. тіркейді және т.б.
-

Л.Бергер экспериментатордың сыналушының іс-әрекет нәтижелерін бағалау барысында кететін келесі қателіктердің типін бөлді:

- 1. Өте жоғарғы нәтижелерді төмендету. Мұнын себебі зерттеушінің санадан тыс сыналушының мәліметтерін өзіндік жетістіктермен жақындастыруға ұмтылуы. Кейде төменгі бағалауларды жоғарлату. Яғни шеткі нәтижелер ортанғыға жақындайды.
 - 2. Шеткі бағалаудан қашу (жоғарғыдан да төменгіден де). Нәтижесінде – мәліметтерді ортадан жоғары топтастыру.
 - 3. Сыналушының бір қасиетін немесе тапсырманың бір сериясының мәнділігін жоғарлату. Осы ұстаным арқылы тұлғаны және тапсырмаларды бағалау жүргізіледі.
 - 4. Экспериментатор үшін мәнді болып табылатын, сыналушының тұлғалық бітістерін бөлуіне әкелетін тапсырмаларға ерекше көңіл аудару.
 - 5. Тұлғаның сол немесе басқа қасиеттерін байланыстыру немесе қарсы қою концепциясымен жанамаланған бағалау.
 - 6. Нақты сыналушының эмоциясымен байланысты оқиғалардың әсер етуіндегі қателіктер.
-

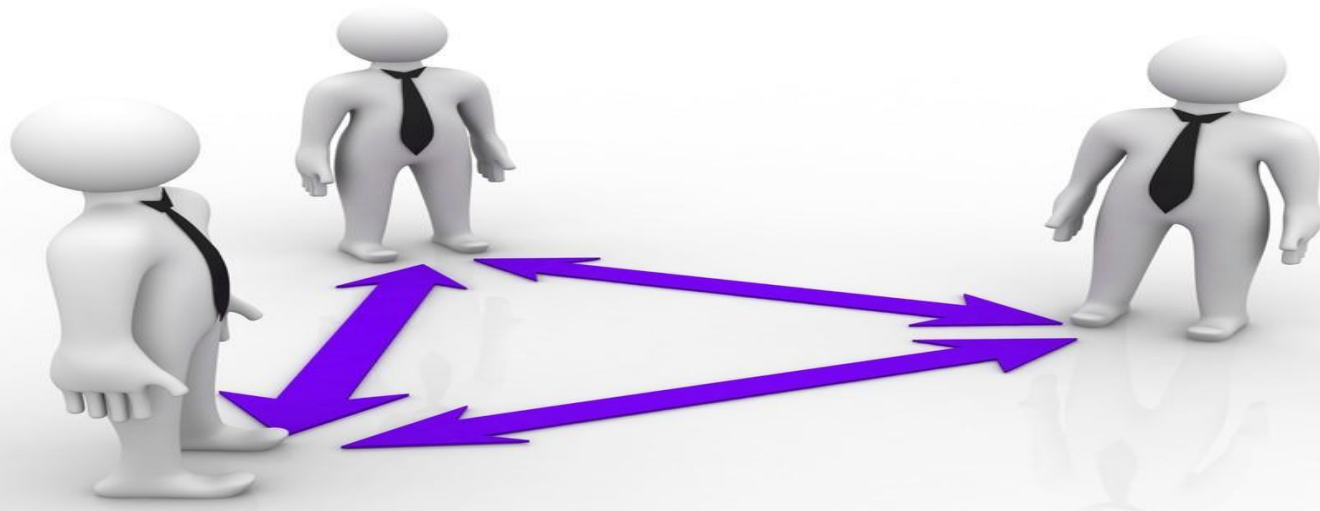
Экспериментатордың әсерін бақылаудың келесі әдістерін ұсынады:

- 1. Зерттеуді автоматизациялау. Экспериментатордың әсері сыналушымен алғашқы әңгімелесуде және тартуда, жеке жұмыстар арасында сақталады.
 - 2. Зерттеудің мақсатын білмей зерттеуге экспериментаторлардың қатысуы. Экспериментаторлар бірінші сыналушының ниеттері туралы ұстаным да болады. Бұл ұстанымның әсерін бақылау қажет.
 - 3. Экспериментатордың әсерін алып тастауға бірнеше экспериментаторлардың қатысуы және жоспарды қолдануы.
 - Экспериментатордың әсерін талығымен түзеу мүмкін емес, себебі бұл психологиялық эксперименттің мәніне қарама-қарсы, алайда белгілі бір деңгейде нақтылауға және бақылауға болады.
-

- Әлеуметтік психологиялық көзқарас бойынша экспериментатор жетекші, мұғалім, ойын, инциаторы рөлін, сыналұшы, бағынушы, орындаушы, оқушы, ойынға қатысушы рөлін атқарады.

- Сонымен қатар барлық экспериментаторлар «*идеалды зерттелушіні*» армандады. «Идеалды зерттелуші» психологиялық сапаға сәйкес қасиеттерді иемденуі керек: тәртіпті, жинақы, экспериментатормен бірге әрекет істеуге ұмтылғыш: жұмыскер, достыққа ұмтылғыш, агрессивті емес және негативизмнен айрылған болуы тиіс.»Идеалды зерттелуші моделі» әлеуметтік-психологиялық көзқарас жағынан толығымен идеалды бағынушы және идеалды оқушы моделіне сәйкес келуі керек.

Экспериментатор нені өзгерте алады?

- Ол *біріншіден* берілген жағдайдағы физикалық параметрді өзгерте алады. Мысалы, олар апаратуралық орналасуды өткізетін орынның сыртқы түрін және сыртқы дыбыс, айқайды, температураны, жиһаздардың орналасуы, қабырғалардың түсін, эксперименті өткізу уақытын т.б өзгерте алады. Яғни стимул болмайтын бүкіл жағдайдағы физикалық параметрді өзгерте алады.
 - *Екіншіден*, бұл әлеуметтік физикалық параметрлер бөлінуі — экспериментатордың қатысуымен жұмыс жасау, жалғыз жұмыс жасау т.б.
 - *Үшіншіден*, бұл зеттеушімен экспериментатор арасындағы қатынас.
-